

โบราณสถานที่น่าสนใจใน
กรุงรัตนโกสินทร์

ตึกสุริยานุวัตร

ที่พำนักของนักเศรษฐศาสตร์
คนแรกของเมืองไทย

โดย นายณัฐพงศ์ ศิริวัฒนพิเชษฐ์

นักโบราณคดีชำนาญการ กลุ่มวิชาการทะเบียนโบราณสถาน กองโบราณคดี กรมศิลปากร

ประวัติและความสำคัญ

ตึกสุริยานุวัตร ปัจจุบันตั้งอยู่ในสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เดิมเป็นที่พำนักของมหาอำมาตย์เอก พระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค) ขุนนางคนสำคัญที่ได้รับยกย่องให้เป็นนักเศรษฐศาสตร์คนแรกของเมืองไทย มีผลงานด้านการเงินการคลังที่สำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบเงินตรา การใช้สตางค์แทนอัฐ การเสนอแนวคิดให้ตั้งธนาคารชาติ และการปฏิรูประบบภาษีโดยให้รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการ

มหาอำมาตย์เอกพระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค)

ที่มาภาพ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- ความเป็นมาของอาคารหลังนี้ พระยาสุรียานุวัตร เคยเล่าให้คุณประชงค์ บุนนาค บุตรสะใภ้ของท่านฟังว่า ท่านได้รับพระราชทานที่ดินจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากที่ถูกเลิกจากการเป็นทูตในต่างประเทศ ส่วนตัวบ้านได้รับพระราชทานทรัพย์จากสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

- สันนิษฐานว่าอาคารหลังนี้เริ่มสร้าง เมื่อ ร.ศ. ๑๒๔ (พ.ศ. ๒๔๔๘) หรือหลังจากนั้นเล็กน้อย ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่พระยาสุรียานุวัตรกลับจากการเป็นอัครราชทูตประจำอยู่ที่กรุงปารีส

- คุณประชงค์ บุนนาค ยังเล่าอีกว่า อาคารหลังนี้ใช้เวลาก่อสร้าง ๓ - ๔ ปี ซึ่งหากคำนวณจากปีที่เริ่มก่อสร้างแล้ว ควรแล้วเสร็จประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๑ ถึง ๒๔๕๒ สอดคล้องกับหลักฐานแผนที่เก่ากรุงเทพมหานคร ชุดที่สำรวจเมื่อ ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓) ที่ปรากฏตำแหน่งอาคารในแผนที่แล้ว

ขวา แผนที่เก่ากรุงเทพมหานคร ชุดที่สำรวจเมื่อ ร.ศ. ๑๒๙ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๕๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งของตึกสุรียานุวัตร

- ราว พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๒๔๘๔ หลังจากที่พระยาสุรียานุวัตรถึงแก่กรรมไปแล้ว ภรรยาและลูกของท่าน ตัดสินใจขายบ้านหลังนี้ให้แก่รัฐ จนกระทั่ง สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ (ชื่อเดิมของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) ได้ซื้อบ้านหลังนี้เพื่อใช้เป็นสถานที่ทำการและใช้งานเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน

- พ.ศ. ๒๕๓๓ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ร่วมกับกรมศิลปากร ดำเนินการบูรณะอาคารแห่งนี้เป็นครั้งแรก และรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้เดิม เช่น ภาพเหมือนพระยาสุรียานุวัตร พร้อมกับเครื่องใช้ส่วนตัวครั้งดำรงตำแหน่งเป็นอัครราชทูต โดยได้รับบริจาคจากนางประชงค์ บุณนาคญาติใกล้ชิดของท่านเพียงคนเดียวที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะนั้น

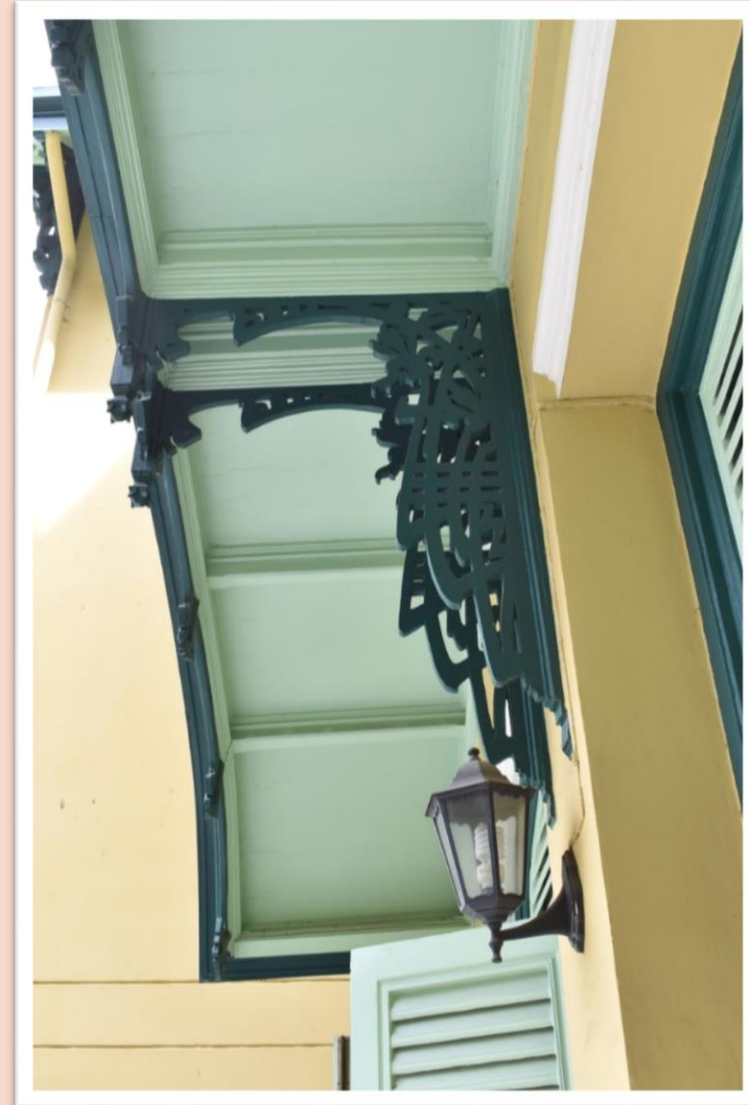
- พ.ศ. ๒๕๕๐ มีการปรับปรุงบูรณะครั้งใหญ่เพื่อจัดตั้งเป็น “พิพิธภัณฑ์สุรียานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ” เพื่อรำลึกถึงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ทั้งในแง่ของสถานที่ บุคคล ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้วิวัฒนาการของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

ตึกสุริยานุวัตร เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน สูง ๒ ชั้น (ยังไม่รวมห้องใต้ดินและห้องใต้หลังคา) หันหน้าไปทางตะวันออกเฉียงเหนือสู่คลองผดุงกรุงเกษม จากคำบอกเล่าของคุณประชงค์ บุณนาค อาคารหลังนี้มีฐานรากเป็นท่อนซุงจำนวนมากรองรับน้ำหนัก

ตัวอาคารสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก ประดับตกแต่งด้วยลวดลายแบบนวยศิลป์ (Art Nuveau) ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในช่วง ค.ศ. ๑๙๐๐

อาคารหลังนี้มีความโดดเด่นที่การประดับตกแต่ง ที่มีความเป็นเอกภาพสอดคล้องกันทั้งอาคาร ไม่ว่าจะเป็นผนังด้านนอกอาคาร ลายฉลุไม้ ราวระเบียง ราวบันได ลวดลายบนประตูล้วนได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปกรรมตะวันตกแบบนวลศิลป์หรืออาร์ตนูโว (Art Nuveau) ที่มีลักษณะสำคัญ คือ เป็นลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติ (ดอกไม้ ต้นหญ้า แมลง) ที่มีการยืดสัดส่วนให้ยาวออกและประดิษฐ์ลายให้คดโค้งเกี่ยวกระหวัดกัน

ตัวอย่างลวดลาย แบบนวลศิลป์หรืออาร์ตนูโว (Art Nuveau) ของตึกสุริยานุวัตร

บริเวณชั้น ๑ ของตึกสุริยานุวัตร เปิดให้เป็น “พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตรเพื่อการพัฒนาประเทศ” เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้วิวัฒนาการของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (ปัจจุบันปิดปรับปรุงชั่วคราว)

ส่วนที่ชั้น ๒ มีประวัติว่าเคยเป็นห้องนอนของพระยาสุรียานุวัตรและครอบครัว ปัจจุบันได้ปรับปรุงเป็นห้องประชุมของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้างๆกันเป็นห้องรับรองแขก ที่มีการจำลองเป็นห้องทำงานของเลขานุการ สศช. ในอดีต

ด้วยอายุของตัวอาคารที่สืบย้อนกลับไปถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ และรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ กรมศิลปากรจึงได้ดำเนินการสำรวจเก็บข้อมูลและจัดทำแผนผัง เพื่อเตรียมการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานอันมาตรการหนึ่งในการปกป้องคุ้มครองมรดกวัฒนธรรม อันเป็นที่ภาคภูมิใจของคนในชาติ ให้สามารถคงอยู่และสืบทอดไปยังคนรุ่นใหม่ต่อไป

ปัจจุบัน ตึกสุริยานุวัตร อยู่ในขั้นตอนการประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ตามมาตรา ๗ แห่ง พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

บรรณานุกรม

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “คุณยายประชงค์ บุนนาค ญาติใกล้ชิด
พระยาสุริยานุวัตร”. **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ ๑๓ เล่ม ๕ (มีนาคม ๒๕๓๕).

ประกาศตั้งตำแหน่งเสนาบดี กระทรวงโยธาธิการ. (๒๔๔๘, ๑๒ พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา.
เล่ม ๒๒

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. “ความคิดทางเศรษฐกิจของพระยาสุริยานุวัตร” ใน **สังคมศาสตร์ปริทัศน์**.
ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๙.

สุวรรณีย์ สำโรงวัฒนา. “อาคารสุริยานุวัตร ที่ชาวสภาพัฒนฯ ภาคภูมิใจ”. **ศิลปวัฒนธรรม**. ปีที่ ๑๓
เล่ม ๕ (มีนาคม ๒๕๓๕)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **พิพิธภัณฑ์สุริยานุวัตร เพื่อการ
พัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๒.